

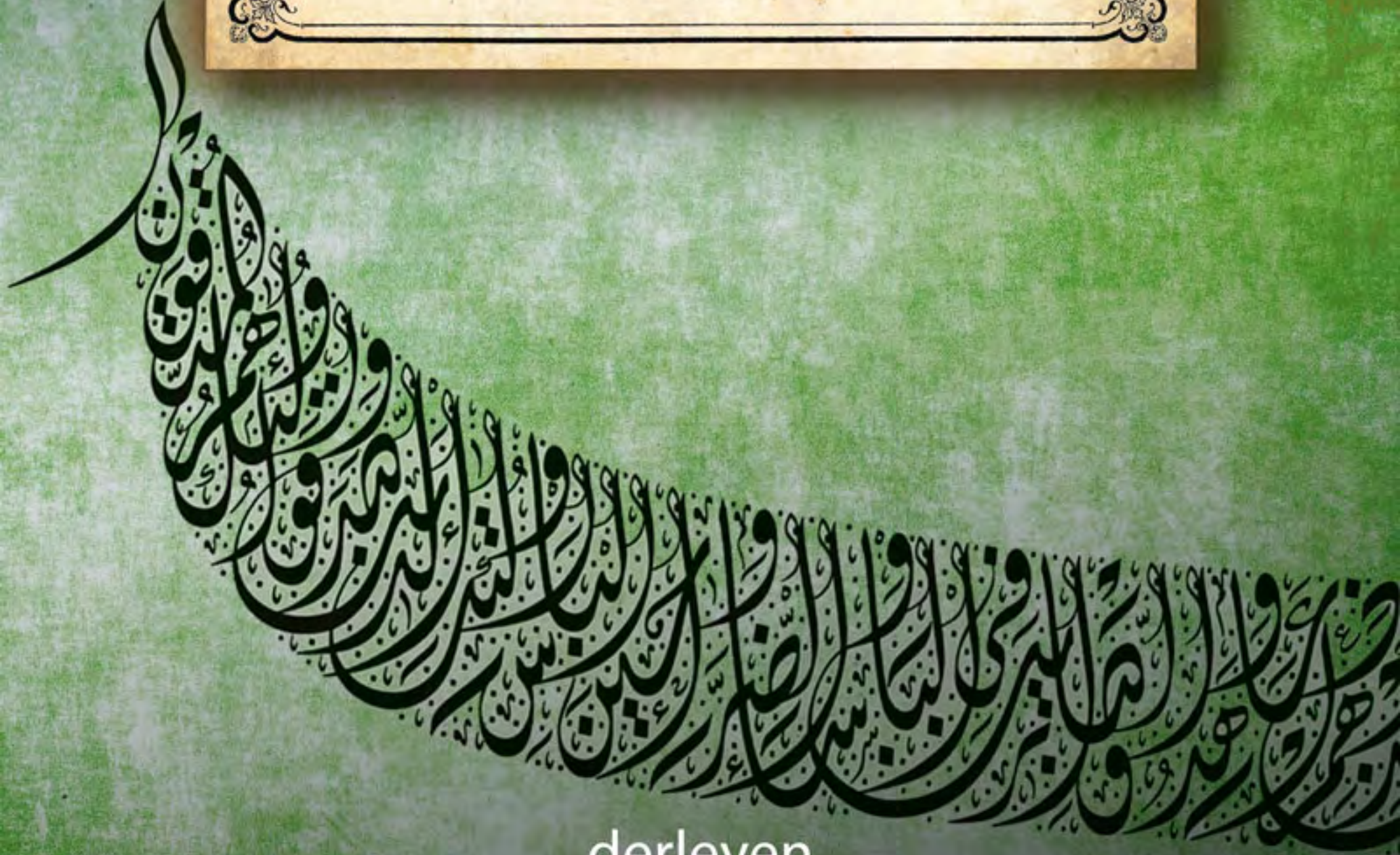
İBNÜ'L-ARABÎ

FUSÛSU'L-HİKEM

HZ.

İSMÂİL

7. FAS

derleyen

CEMÂLNUR SARGUT

NI
NEFES

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....7

İSMÂİL FASSI.....9

“İsmâîlî” Kelime’deki “Aliyye” (Yücelik) Hikmetinin Açıklanması.....9

“Fakat, ahadiyet-i İlâhîyyede kimse için kadem yoktur. Zîra ‘biri için, ondan bir şey vardır; ve diğeri için de ondan bir şey vardır’ denilmez. Çünkü o, teb’îz (bölünme) kabul etmez. Onun ahadiyeti, bilkuvve küllîsinin toplamıdır.”..... 19

“Bunun için Sehl demiştir ki: ‘Rubûbiyetin bir sırrı vardır, o da sensin; her varlığa hitap etmiştir. Eğer zâhir olsa idi, rubûbiyet bâtul olurdu.”..... 23

“Böylece her varlık, rabbi katında hoşnuttur. Her varlık, kendi rabbi katında hoşnut olmakla diğeri abdin (kulun) rabbi katında hoşnut olması gerekmez. Çünkü rubûbiyeti ‘Kül’den (bütünden) almıştır, birden almamıştır. Binâenaleyh o varlığa ‘Kül’den, kendisine münasip olan şey taayyün etmiştir. O da, onun rabbidir.”..... 27

“Hiç kimse, rubûbiyeti Hakk’ın ahadiyeti açısından almaz. Bunun için ehlullah ahadiyette tecelliyi menetmiştir.”..... 39

“İmdi Hak Teâlâ onu rabbi katında hoşnut olunmakla vasfetmekle İsmâil (a.s), ayandan kendisinin dışındaki şeyler üzerine fazıl olmuştur. Ve ‘Ey nefis, rabbine rücu eyle’ (Fecr, 27-28) denilen her nefis de bunun gibidir. İmdi Hak Teâlâ, nefis-i mutmainmeye ancak onu davet eden rabbine rücu etmekle (dönmekle) emir eyledi. Böyle olunca nefis dahi, ‘râzıyye’ olduğu halde, rabbini külden ârif oldu. İmdi sen ‘Ey nefis,’ bu makam onların mülkü olması haysiyetiyle ‘Benim kullarımın arasına gir’ şu halde, burada zikredilen kullar, rabbini bilen ve ondan gayrı rabbe nazar etmeyen her kuldur.

Ve ‘Ey nefis-i mutmainne, benim cennetime gir ki, benim setrim onun iledir. Halbuki benim cennetim senden gayrı değildir. Zîra sen, zâtın ile beni setredersin.” .....

“İmdi, ben sadece ve sadece senin ile bilinirim. Nitekim sen de ancak benim ile var olursun. Böyle olunca seni bilen kimse beni bilmiştir. Halbuki ben bilinmem, sen de bilinmezsin.

Şu halde sen, rabbin cennetine girdiğin vakit, ‘nefs’ine dahil olursun. Rabbini tanıdığın esnada rabbine mârifetin sebebiyle kendi nefsin bildiğin mârifetin dışında diğer bir mârifet ile tanırsın. Bu sûretle sen iki mârifet sahibi olursun. Birisi, senin nefsin haysiyetiyle rabbini mârifetindir; diğeri, nefsin haysiyetiyle değil, rabbin haysiyetiyle rabbin mârifeti sebebiyle nefsin mârifetidir.” .....

Sen kulsun ve sen rabsın.

O kimse için ki, onun için onda sen kulsun

Ve sen rabsın; sen, hitapta onun için

Ahit sabit olan Rab için kulsun

İmdi her bir akide ki, bir şahıs onun üzerinde sabittir,

O akidenin gayrı akdi olan kimse, o akideyi hail eder..... 71

“İmdi, iki hazret benzerlerin zıtlığı gibi mütekabil (karşılıklı) oldu. Benzerler (emsal), ezdatır (zıtlardır). Zira iki benzer, bir araya gelmezler, çünkü birbirinden temeyyüz etmezler (seçilmezler/farkedilmezler). Halbuki vücûddaki her şey, diğerinden temeyyüz etmiş olarak vardır.”

“İmdi, hakikat-i vâhidede (tek hakikatte) misil (benzer) yoktur. Böyle olunca ‘vücûd’da misil yoktur. Ve vücûdda zıt da yoktur. Zira vücûd hakikat-i vâhidedir (tek bir hakikattir). Halbuki bir şey kendi nefesine zıt olmaz.” 79

“Ve senin üzerine vahiy, ‘gayr’ sûretinde ilka olunmaz. Ve sen de gayra ilka etmezsin.” 89

İmkânda olan “muraccab”ın (tercih edilen) talebinden dolayı,
Hak hakkında vaîdin tabakkuk imkânı zail oldu
Artık, yalnız “sadıku’l-vaad” baki kalmıştır
Hakk’ın vaîdi için muayene olunur bir “ayn” yoktur
Ve gerçi, dar-i şekaya dahil olurlar ise de onlar,
O dar-i şekada bir lezzet üzerindedirler;
O da, ebedî cennet ehlinin nimetlerinden farklı bir nimettir
Halbuki emr birdir; aralarında tecellide farklılık vardır
Uzobet (“azap” ve “tatlılık” demektir) ta’mından dolayı “azap” diye isimlendirilmiştir
Ve azap lafzı, azaba kışır (kabuk) gibidir ve kışır koruyucudur.....105

KAYNAKÇA..... 111

GENEL DİZİN..... 114

ÖNSÖZ

İsmâîl fassı iki mânâyı açıklamaktadır: Zâtın birliği ve isimlerin çokluğu. Yani Allah zâtı ile yegâne (bir), isimlerinin varlıklardaki tecellîsi açısından ise çoktur.

Her varlık, kendinde âşikâr olan Allah'ın ismine tâbi olması ve o ismin kendisine öğretmen olmasından dolayı, ismi yönünde hareket ettiğinde o öğretmen ondan hoşnuttur. İsmının aksine hareket eden mutlu olamaz. Burada günahkâr, itaatkâr, kâfir ya da mümin oluşu önem taşımaz. Günahkâr ve kâfir olanlar Cebbâr (dilediğini cebir yoluyla yapan), Kakhâr (kahreden/ yok eden), Mudil (doğru yoldan çıkararak) gibi isimlere tâbi olurken, itaatkârlar ise Hâdî (hidâyet eden), Rahîm, Vedûd (kullarını çok seven) gibi isimlere tâbi olurlar.

Buradan iki türlü şerîat olduğu anlaşılır: Birincisi isminin getirdiği mecburiyet, ikincisi ise Hz. Peygamber'in getirmiş olduğu Allah'ın emirleridir. Her kişide bu ikisi birbirine uymaz. Zîra günah işleyen kişi, celâlî isimlerden birine tâbi ise günahından memnun ve huzur içindedir. Varlığın bâkîliği olan ilâhî yardım bu isim vâsıtasıyla kendisine ulaşır. Böylelikle isim onun Rabb'idir.

Bu mânâ, Kur'ân-ı Kerîm'deki şu âyetlerle açıklanmıştır:

“Firavun Mûsâ'ya sordu: ‘Sizin Rabb’iniz kimdir yâ Mûsâ?’ Hazreti Mûsâ da ‘Bizim Rabb’imiz, herkese hilkatinin, fıtratının icâbı ne ise onu verdi ve onu o şeye arkasından sürdü.’ dedi.”
(Tâ-Hâ, 49-50)

Allah ismi ise tüm isimleri içermesinden dolayı isimlerin tamamına Rab olur. Dolayısıyla Allah ismini Rab edinenler ancak kâmil insanlardır.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki Hz. İsmâil'de tecellî eden mânâ, herkesin kendi ismine tâbi oluşudur. İnsan bunu idrak ettiği zaman kimseyi suçlamaz ve kimse hakkında kötü düşünmez, herkesin kendi ismi yönünde hareket ettiğini anlar. Yalnız burada insana azap veren, ismine göre değil de nefesine göre harekettir. İsmi güzel olduğu halde nefsi o ismi örtmüşse ve ona göre hareket ediyorsa insanın içinde ezeli bir mutsuzluk oluşur. İşte bu mutsuzluğun adı dünya cehennemidir ve bu mutsuzluk insanı Allah'tan da, kuldandan da, yaşamdan da uzaklaştırır. Bütün bunları anlayıp idrak ettiğimiz zaman tasavvufun mânâsına ereriz ve “*Her nereye dönsen Allah'ın veçhi oradadır.*” âyeti bizde ortaya çıkar.

Cemâlnur Sargut

İSMÂİL FASSI

“İsmâîl” Kelimédeki “Aliyye” (Yücelik) Hikmetinin Açıklanması

Âli hikmetin İsmâîl’e özgü kılınmasının nedeni şudur: Allah katında rızâlık mertebesine yükselmiş (Allah ondan râzı olmuş ve kul mutlu olmuş), bu yüzden de yücelik vasfı kazanmış, sözünü doğrulayan özelliği ile de yükseklik vasfı kazanmıştır. Bu mertebelerin en kâmilî Hz. Muhammed’dir. Dört kutup nebî, İbn Arabî’ye göre Hz. Muhammed, Hz. İbrâhim, Hz. İsmâîl ve Hz. İshâk; iki kutup velî ise Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’dir.¹ Diğerleri onlardan pay almıştır. Kutuplar ve velîlerin en belirleyici ismi kulluk ismidir. Bu yüzden de Peygamber’in Abdullah ismi onun hakikî ismidir. (En kul ve en teslim olan, Allah’ın ondan en râzı olduğu kişidir ki, mutluların en mutlusudur.)

Bu fas iki nispeti açıklamaktadır: Zâtî birlik ve esmâî çokluk (Allah’ın zâtında birlik, isim ve sıfatlarında çokluk). Bu fasta İshâk ve İsmâîl arasındaki ilişki de söz konusu edilir. Zîra İshâk kendinden sonra gelen bütün peygamberlerin isimlerinin kabı olmuştur. İsmâîl de Muhammedî kemâl sırrının kabı gibidir. Allah bunu Kur’an da “*Biz ona İshâk’ı ve Ya’kûb’u verdik. Zürriyetine de nübüvvet ve kitabı verdik.*” (Ankebût,

¹ İbn Arabî, *Fütûhât-ı Mekkiyye*, c. 10, s. 13-14.

27) diye İbrâhim’i belirlemiştir. Bu mânâ da şunu ifade eder: İsmâil, zürriyetinde bütün şerâatları birleştiren mânâyı taşımaktadır; yani Hz. Muhammed’i.

Buradan anlaşılıyor ki Allah zâtı ile yegâne (bir), isimleri ile “kül”dür (çokluğun birliği). Başka bir deyimle Allah zâtıyla Ahadiyet’i ve Vahdâniyet’i anlatır. İsimlerinin sûretiyle, varlıklarda zuhuru açısından ona baktığımızda ise kesretine hükmederiz.

Buradan anlaşılıyor ki, herkes Allah’ın bir veya birkaç isminin tecellîsi iken, âlem de, bütün isimlerin, yani kâmil insanın tecellîsidir.

Varlıkta zuhur eden isim o varlığın Rabb’idir. Yani o varlığı var eden ve eğiten, kendi ismidir. Böylece her varlık “Rabb-i hâss”ının (kendindeki ilâhî ismin) tecellîsi olduğu gibi, Zât-ı ilâhînin de tecellîsidir.

Görülüyor ki İbn Arabî’nin dediği gibi, her varlık Allah’ın sadece bir isminin tecellîsi olması nedeniyle “kül” (bütün) olması mümkün değildir.

Âlem zâtın birliğinden varolmuştur. İsimler açınsındansa kesretin birliğidir. Bu durumda âleme iki tesir olmuştur: Allah’ın emri ve âlemin kabulü. O halde âlem imkânsız değildir. Zîra öyle olsaydı varlık kabul etmezdi.

Avni Konuk misal olarak, akıl dediğimiz şeyin bir mânâ olduğunu söyler ve zâtında bir parçalanma olmayıp, zâtı ile ahadîdir (akl-ı küll)² der. Nefiste eserleriyle tecellî etmesine lüzum yoktur. Âşikâr olsa da olmasa da adı akıldır. Ama onun sonsuz keyfiyetleri vardır ve onları zâtında birleştirmiştir, der. Bu kadar çok olasılığı taşıması açısından “kül”dür.

2 Ahmed Avni Konuk, *Fusûsul-Hikem Tercüme ve Şerhi*, c. 2, s. 138.

Buradan anlaşılıyor ki Allah kavramı bütün isimlerin olasılığını taşır. Bu sebeple küldür. İsimler bilkuvve Allah'ın içinde bulunurlar. Kula ait isim, Allah'ın sonsuz birliği içinde mânâ olarak vardır, fakat (kuvveden fiile) ortaya çıkışı açısından sonsuz olasılığı vardır.

Anlaşılıyor ki Allah'ın ahadiyetinde hiç kimsenin payı yoktur. Ahadiyette ismin ortaya çıkışının hiçbir hükmü yoktur. Zîra farklılık, çokluk ahadiyette yoktur ama, isimlerin küllünde (bütününde) her varlığın payı vardır. Bundan dolayı Hakk'ın mutlak birliği bilkuvve bütünü toplamı demektir. Mutlu yani said, Rabb'inin katında râzı olan kişidir; kendi özel Rabb'inin katında ise râzı olmayan kimse yoktur. Böylece herkes kendi isminden memnundur. Bu durumda râzı olunan herkes sevgilidir. Sevgilinin yaptığı ise sevimlidir. Bütün fiiller Rabb-i hâss'a (yani ismin olasılığına) aittir. Böylece her varlık Rabb'inin fiilinin kendinden ortaya çıkmasından memnundur. İşte İsmâîl'de bu tecellî vâki olmuştur. Bu yüzden Rabb'i katında makbuldür.³

“Cenâb-ı Hakk'ın, birbirine zıt isimleri vardır. Hâdî, yani hidâyet verici isminin karşısında Mudîl, yani dalâlet verici, vardır. İşi gücü de, insanları sapıklığa itmektir. Zilletin karşısında izzeti, zâlîme karşı âdîli bulursun.

Bunların her biri bir kalıba bürünmüş olduğundan, kahr yapıcının önünde intikam alıcı görünür. Bu hâl, isimlerin çarpışmasından ibârettir.

Aslında, şu şöyle bu böyle yapıyor, ben olsam yapmazdım, dersin. Tabii yapmazdın, çünkü sen onların

³ Yazarın notu.

sahip oldukları isimlere mazhar değilsin de, onun için yapmazsın. Herkesin mazhar olduğu isme göre hareket ettiğini düşünürsen, dava kalmaz. Her tarafı kaplamış olan o nur deryası içinde, şu veya bu yok... Dünya kurulalı beri, nur ve zulmet isimlerinin mazharları dâim ve bâkî. İşte bu vahdet görüşüne hürmete alışmaya bak. Kudret, kuvvet, fiil, kavil her şey Allah'tan... diyoruz. Ancak, üstünde dikkat ve titizlikle durulacak nokta "cebr-i mutavassıt" denen orta yoldan ayrılmamaktır. Çünkü insan, cüz'î irâde sahibi bulunduğu için, bir mücâdele ve nefis muhasebesi ile de mükelleftir. Şöyle ki, bugün kötülüklere batmış olan insan, nefsi ile boğuşarak o kötülükleri iyiliğe çevirebilir. İğreti, yani arızî soydan olan her menfi sıfat, bir iç safâsından (temizlenmesinden) sonra, şeytanlıktan meleklîğe dönebilir. İnsana bu imkân verilmemiş olsaydı. Cenâb-ı Hak yeryüzüne ne peygamber gönderir, ne kitap inzal eder ne de velîler yollardı.

Cenâb-ı Hak insanı, sözünün eri ve vadinde sâdık sıfatlarıyla Hakk'ın indinde râzı olunmuş nassı (Kur'an veya hadislerde bulunan ifadeler) ile tavsif buyurdu ve Âli isminin mazharı oldu. Binâenaleyh Rabb'inin kendisinden râzı olması, mertebesinin ulviyetine delâlet eder ve vadinde sâdık olması, derecesinin yüceliğine şehâdet eder.

Her isim, zât-ı ahadiyete (zâtın birliğine) delâlet edicidir. Vê isim, zâtın bir sıfat-ı mahsusa (özel sıfat) ile zuhurundan ibârettir. Mesela "Muiz" (aziz kılan) ismiyle tecellî eden zât-ı vâhiddir (tek olan zattır). "Mâni"

desek yine O'dur. Binâenaleyh Hakk'a, esmâ ve sıfata bürünmüş, şekil ve görünüşler ile tezâhür etmiş ve taayyün eylemiş olması sebebiyle halk-ı âlem derler.

Âlem, Hakk'ın zâhir görünüşü; Hak ise âlemin bâtınıdır. Âlem, zuhur etmezden evvel Hakk'ın ta kendisi idi. Hakk'ın zuhurundan sonra ise ayn-ı âlem, yani âlemin ta kendisi oldu. Belki hakîkatte bunların hepsi tek ve aynı hakîkattir ki zuhur, saklanması, ezel, ebed, evvel, âhir birer nispet ve itibardan ibârettir. (Hüvel-evvelu vel'-âhiru ve'z-zâhiru vel'l-bâtını: O evvel ve âhir ve zâhir ve bâtındır.)

Bunun için neden köpek köpek de, insan da insan kılındı denmez. Zîra Allah'ın isimleri sûrîdir (görünen/zâhir) ve bu görünenler rabbanî sıfatlardır. Zâhir (zuhur eden) ve mazhar (zuhur yeri) Hakk'ın kendisi olunca da, bu sual vârid olamaz. Ama gönül gözleri perdeli olan kimselere bu hakikatler söylenemeyeceği için, "Ef'alinden (fiillerinden) sual olmaz, O senin anlayacağı şey değil, istediğini yapar" cevabıyla cevap verilir.

Allah'ın feyzi iki kısımdır: Biri feyz-i akdes, diğeri feyz-i mukaddestir. Evvelki ile ilim, yani bilgi mertebesinde bütün görücülük ve hakikatler ile aslî istîdat hâsıl oldu. İkinci ile de hariçten o görücü gözlerle tâbi ve lâzım olan nesnelere ile vücûd hâsıl oldu.⁴

Konevî Hazretleri'nin de buyurduğu gibi, Hz. İbrâhim, kendisinde subûtî (sabit) sıfatlar tecellî etmesi yönünden ve teslimiyetinin tam olması yönünden ruhu temsil etmektedir.

⁴ Ken'an er-Rifâî Hazretleri'nin sohbetlerinden alınmıştır (özel arşiv).

Zîra zâta nispet edilebilir. İsmâil ise varlıkta zâtın iktidarının gerçekleşmesi mahallini temsil eden nefistir. Bu yüzden ruh yani ezeli dirilik, aslında varlığı olmayan olasılıkları (mümkünleri) reddettiği zaman birliği ortaya çıkar. Bu yüzden İbrâhim İsmâil'i kesmeye kalkmıştır. Ruh nefse olan düşkünlüğünü kurban etmeye yönelmiştir. Allah için makbul olan da bu istektir.

Bu, Kur'an'da, İsmâil olan nefsin teslimiyeti ve İbrâhim'in kararlılığı açısından anlatılmıştır. Konevî bu hakîkati şu âyetle teyit eder: "*Tûr'a yemin olsun, yazılmış kitaba, rakk-i menşura ve mâmur olan beyte yemin olsun ki.*" (Tûr, 1-4)

Burada Tûr âlemin zâtıdır. Subûtî sıfatları ve imkânı açısından âlemi temsil eder. Rakk-i menşur, âlemde zuhur edebilecek her türlü mümkündür. Hz. Halil'in Kâbe'nin yapımcısı ve yardımcısının da İsmâil olması dolayısıyla, Kâbe âlemin hakîkati olan ilk yaratılış tecellîsi, "akl-ı evvel" (ilk akıl) gibidir. Akl-ı evvel ise Allah'ın "*Ol!*" emri olan kudret sıfatından yaratılmıştır. Bunun için kalem diye nitelendirilmiştir, çünkü kalem ele ilintilidir. Bu yüzden de kudretin mazharıdır. İşte Hz. Halil akl-ı evveli temsil ederken, İsmâil ise yaratılıştaki teferruatın, çokluğun mahalli olmasından, kalemin yazdığı levha olmasından dolayı nefsin mazharıdır. Bundan dolayı akl-ı evvel küllî nefiste tecellî ettiğinde şu âyet zuhur eder: "*İbrâhim ve İsmâil Beyt'in kalelerini yükselttiğinde...*" (Bakara, 127). Bu ise âlemin varlığına işarettir.

"Ey Rabbimiz bizden kabul eyle. Sen işitensin ve Alîm'sin. Rabbimiz bizi Müslüman eyle. Ve zürriyetimizden sana teslim olan bir ümmet kıl. Bize ibâdetlerimizi göster, ibâdetimizi kabul eyle. Sen Rahîm ve tövbeleri kabul edensin. Rabbimiz onlara kendilerinden bir peygamber gönder. Bu peygamber, onlara

senin âyetlerini okur ve onlara kitabı, hikmeti öğretir ve onları tezkiye eder. Sen Azîz ve Hakîm'sin." (Bakara, 127-129)

Bakara Sûresi'nde tecellî eden bu mânâ Allah'ın İbrâhim'in aklî ve nefsî ifadesini haber verip, Hz. Muhammed ile tamamlanacağıının müjdesini vermektedir.

Nefis, ruha tâbi olduğunda küllî akıl tecellî eder ve vücut kemâle erer (idrak). Fakat kul halen korku ile ümit arasında olduğundan, Allah, İbrâhim Sûresi'nde *"İbrâhim bu evi emin kıl!"* buyurduğunda, İbrâhim ağzından *"...ve beni ve oğullarımı putlara tapmaktan koru."* buyrulmuştur. Âyette oğullar ile kastedilen cüz'î nefislerdir. Âyetin devamında, *"Onlar (yani meşrepleri) insanlardan pek çoğunu saptırmışlardır."* denilmektedir. Anlaşıyor ki insanın ruhanî kuvvetleri vücudun istek ve arzularının kahrı altında silinip gidebilir. Nitekim Hak onların hayvan gibi, hatta hayvandan da aşağı olduğunu söylerken bir başka yerde ise taşâ benzetmektedir.

İbrâhim'in Kâbe ile ilişkisinde ise iki itibar ve rablık anlatılır. Bu itibarlardan birisi, bizde tecellî eden ismin Allah'ın müsemmâsından farklı oluşudur. Diğerisi ise ona bağlı oluşudur. İsmi rablığı, bağlı oluşu yönünden seni terbiye ederken, farklı oluşu yönünden terbiyeye ihtiyaç için bu âleme geldiğini gösterir.

Hz. Halil yedinci semâyı oluşturur. Çünkü Hz. Peygamber, Hz. İbrâhim'in makamının yedinci semâ ve sırtının da Beyt-i Ma'mur'a dayanmış olduğunu söylemiştir. Beyt-i Ma'mur gönlü temsil ederken, melekler de onun nefesleridir. Melekler (melekeler), kalpte (melekelerimiz kalpte tecellî eden) hakîkatlere ulaşırlar ve bir daha kalbe dönmezler.

Bir kul kendi akl-ı küllüne ulaşınca artık Rab kesilir ama

bunu söylemesi edebe ters düşeceğinden “Rab kesildim. Zîra gönlümde sen tecellî ettin ama isminin hakikatini bilemem.” der.

Anlatılan yedi makam şöyle değerlendirilirse: Yedinin üzerinde olan Arş, er-Rahmân isminin; Kürsî, er-Rahîm isminin; İbrâhim makamı (yedinci gök) isimlerin tümü olan er-Rab isminin; altıncısı el-Alîm (ilmi ezelî ve ebedî olan), beşincisi el-Kahhâr (yokeden/kahreden), dördüncüsü Muh-yî (dirilten), üçüncüsü el-Musavvir (sûret veren), ikincisi el-Bârî (yaratıp varlığa çıkararak), birincisi de el-Hâlik (yaratan) isminin istivâğıdır. Kâmilin kalbini ise Allah ismi istivâ eder.

Allah'ın ahadiyeti açısından ismi yoktur. Kâbe Rab isminin mazharıdır. Zattan ilk taayyün eden bütün isimleri birleştiren câmi-i taayyün (ortaya çıkanların tamamı) olmuştur. Eşya ise bu ilimden tecellî etmiştir. Bu sebeptir ki Kâbe'de ilk beliren şey ilim demek olan Zemzem'dir.

Bu ilmi eşya iki yönüyle âşikâr eder: Talep ve yokluk. Bu ise kalemin zuhuru olur. İlk yazılan yer ise levh-i mahfûzdan ibâret olan yer, yani Hacer'dir. Çünkü Hacer Zemzem'e olan ihtiyacı ile (ilme, yani Allah'ın kendindeki ismine) talepkâr olmuş ve yokluğunu âşikâr etmiştir. Hacer'in köle olmasının sebebi levh-i mahfûzun yazısız, ama yazıya hazır olması sebebiyle kalemin mahkumu olmasıdır. Böylece levh, mahkum olan kalemin mahkumu olmuştur.

Son olarak, Peygamber'in “Zemzem susuzluğu gidermek için değil, doyurur ve hastaya şifâ verir.” hadislerinde sır vardır. Susuzluğu gidermeyişi kulun Allah hakkındaki ilminin zandan ibâret olduğunu gösterir. Doyurup şifâ vermesi ise kalem olan kadere tâbi oluşuna delildir ki, bir insan kadere râzı ol-

derleyen
CEMÂLNUR SARGUT

HZ.
İSMÂİL
FUSÛSU'L-HİKEM - 7. FAS

Görülüyor ki herkes kendi Rabb'i olan isme tâbidir. Bu yüzden de kimsenin Rabb'i kimseye uymaz. Herkes kendi ismine doğru yönelir ve kendi isminin öğretmenliğinde hareket eder. Bunun aksine hareket eden mutlu olamaz. Mutluluğu için kendi ismine yönelmesi mecburiyeti vardır. Mutluluk ile kastedilen huzurdur. Demek ki, meşreplerimizden ve nefsimizin arzularından dolayı ismimizden uzaklaşırsak huzuru kaybederiz. Bu da meşrepleri yenmek konusunda bizleri gayrete getirir.

Ancak hiçbir şeye önem vermeyen, yalnız Allah'a odaklanan kişiye kâmil insan denir. Onlar bütün isimleri anlar ve bilirler. Ama onlarda da rahmet gazâbı örttüğü için, cemâlî isimler celâlî isimlerin üzerini örtmüştür. Böylece onlarda bütün isimler Allah'a yönelmeleri için bir fırsat teşkil eder. Biz de kâmile uyduğumuz ölçüde Allah'a yaklaşır ve O'nu daha çok sevmeye başlarız.

Hız. İsmâil herkesin bir vazife üzere bu âleme geldiğini ve onu yapmakla yükümlü olduğunu kabul ederek, yaratılmışa güzel nazarla bakmak derecesine ulaştı. Bu da onu diğer nefislerden âli (üstün) kıldı.

NI
NEFES